

Annotation. *The dominance of low-quality excisable commodities at the domestic market and the frequent cases of smuggling of these goods into Ukraine indicate the insufficient tax regulation of the domestic market of the mentioned products. At the same time, significant changes in the mechanism of charging of excise duty, which took place in Ukraine in recent years, require special attention of scientists to the problems of excise taxation. Excise has always been an important source of income for the national treasury and is an essential lever of state regulation of the production and turnover of excisable commodities in Ukraine.*

At the same time, one of the consequences of the reform of the sequence of calculation and excise payment, which is held by the increase of this tax rate and broadening the base of its charging, is the reduction of the rate of this tax in the revenue base of a state budget and a simultaneous increase in internal circulation of black excisable commodities. It is connected with the substantial disadvantage of the national mechanism of the charging of excise tax, the main of which are the instability of the excise tax rates, which leads, on the one hand, to prices increasing for excisable commodities, on the other hand, to the increasing of black circulation of excisable commodities, the absence of anti-counterfeiting of excise stamps and the lack of authorities of tax and customs employees that regulate the production and circulation of excisable commodities, as well as their responsibility for the actions or inactions in this sphere.

Practical ways of the solution of these problems must be the ensuring of the stability of the excise tax rates, the providing of more protected anti-counterfeited excise stamps for alcohol and tobacco, the expansion of the authorities and strengthening of the responsibilities of tax and customs employees who regulate the production and sale of excisable commodities as well as a significant increase of the list of excisable commodities with jewelry, expensive imported cars and other luxury items.

Key words: *excisable commodities, the tax regulation of the production and circulation of excisable commodities, indirect taxes, excise tax.*

УДК 336.078.3

Виговська Н.Г.,
д.е.н., професор кафедри фінансів
Житомирського державного технологічного університету

МІСЦЕВІ ФІНАНСИ ЯК ОБ'ЄКТ ДЕРЖАВНОГО ФІНАНСОВОГО КОНТРОЛЮ

Анотація. *В статті уточнено сутність місцевих фінансів як важливого об'єкту державного фінансового контролю в Україні. Автор доводить необхідність посилення наукових основ муніципального контролю, що сприятиме реалізації права органів місцевої влади законними шляхами захищати фінансові інтереси регіону і громадян.*

Ключові слова: *місцеві фінанси, муніципальний фінансовий контроль, об'єкт державного контролю.*

Постановка проблеми. Місцеве самоврядування є неодмінним атрибутом будь-якого сучасного демократичного суспільства. З 1991 року в Україні встановилась тенденція розширення функцій, які покладаються на

місцеві органи влади. Побудова системи місцевого самоврядування безпосередньо пов'язана із запроваджуваною моделлю системи контролю за ресурсами територіальних громад. В більшості сучасних держав управління всіма справами на місцях здійснюється спеціальними органами місцевого самоврядування, сформованими на основі загального, рівного і прямого виборчого права при таємному голосуванні, а також спеціально призначеними органами місцевого управління. Місцеве або муніципальне самоврядування - це система управління місцевими справами, яка здійснюється спеціальними виборними органами, що безпосередньо представляють населення тієї або іншої адміністративно-територіальної одиниці даної країни.

Велике значення має та обставина, що органи місцевого самоврядування пов'язані організаційною єдністю, мають повноваження володіти і розпоряджатися певною власністю, укладати угоди, розпоряджатися місцевим бюджетом тощо. Тому в умовах ринкової економіки необхідність широкого самоврядування на місцях, як правило, підтримується і захищається більшістю населення будь-якої країни. Використання органами місцевого самоврядування для вирішення своїх задач фінансових ресурсів обов'язково передбачає здійснення державного контролю за ходом виконання цих задач.

Однак відсутність цілісної системи державного та муніципального фінансового контролю знижує ефективність контрольних заходів. А недостатня розробка наукових основ формування та функціонування системи фінансового контролю, особливо на місцевому рівні, стримує його розвиток.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідженням питань теорії, методології, організації фінансового контролю та муніципального фінансового контролю присвячені праці вітчизняних вчених: Басанцова І.В., М.Т. Білухи, Т.М. Боголіб, В.Д. Базилевича, О.Д. Василика, М.М. Голованя, І.К. Дрозд, В.Ф. Журка, М.М. Каленського, Є.В. Калюги, О.А. Кириченка, Л.А. Костирко, В.І. Кравченка, В.М. Мельника, І.Б. Стефанюка, О.О. Терещенка, В.М. Федосова, М.Г. Чумаченка, І.Я. Чугунова, В.О. Шевчука та ін. Однак до

цього часу залишається низка невирішених питань щодо такого об'єкту фінансового контролю як місцеві фінанси.

Метою статті є дослідження сутності місцевих фінансів як важливого об'єкту державного фінансового контролю в Україні.

Виклад основного матеріалу дослідження. В науковій літературі немає єдиної позиції щодо етимології слова "фінанси". Є поширеним підхід, що "фінанси" походять від давньофранцузького "finer" - платити, сплачувати, а це, в свою чергу, пов'язано із латинським "fin", що означає "кінець", "закінчувати" [1]. Загальноприйнятою є позиція, що фінанси – це економічні відносини, які існують у сфері грошового обігу й обслуговують рух грошових потоків. При цьому слід зауважити, що обслуговують не завжди еквівалентний рух грошей. Тому фінанси як економічна категорія представляють собою сукупність розподільчих відносин з приводу створення та використання доходу і фондів фінансових ресурсів, які обслуговують рух вартості валового внутрішнього продукту на всіх стадіях відтворювального процесу та опосередковуються рухом грошових потоків між суб'єктами цих відносин з метою задоволення суспільних інтересів і потреб [2]. Будучи інструментом формування та використання грошових доходів, фінанси об'єктивно виконують розподільчу, регулюючу та контрольну функції, відображають хід розподільчого процесу. Вони відіграють важливе значення в процесі відтворення та вирішення соціальних завдань держави.

Якщо мова йде про фінансовий контроль виконання місцевих бюджетів, то в даному випадку доцільним є навести тлумачення місцевих фінансів. Традиційно вважається, що місцеві фінанси – це фінанси місцевого господарства та місцевих органів влади. Поряд із терміном "місцеві фінанси" вживаються такі поняття, як регіональні фінанси, територіальні фінанси. Вчені радянської доби стверджували, що фінанси місцевих органів влади є не що інше, як система, за допомогою якої адміністративні одиниці всередині урядової структури отримують ресурси, необхідні для виконання їх функцій [3, с.270-271].

Поняття "місцеві фінанси" є синонімом поняття "фінанси місцевих органів влади". Синонімами останнього поняття можуть бути такі визначення, як муніципальні фінанси, фінанси міста, області, району, селища, села тощо. Ці визначення свідчать, що місцеві фінанси функціонують в різних формах залежно від територіального й адміністративного устрою країни. Наприкінці 30-х років ХХ століття визначення місцевих бюджетів ототожнювалось з визначенням місцевих фінансів [там же, с.270].

Таким чином, місцеві фінанси – це система грошових відносин щодо формування, розподілу й використання фінансових ресурсів місцевих органів влади для забезпечення покладених на них завдань та функцій.

На практиці повинні дотримуватись такі принципи формування місцевих фінансів як об'єкту державного фінансового контролю:

1. Достатність доходів: органи місцевого самоврядування повинні мати достатню кількість фінансових коштів для виконання покладених на них обов'язків.
2. Розробка законодавчих основ місцевого оподаткування та контроль над видатками.
3. Справедливість: розмір грошових надходжень повинен варіюватись, виходячи з фінансових потреб та місцевих податкових можливостей.
4. Прозорість та стабільність: умови формування бюджету повинні оприлюднюватись, кожен місцевий орган повинен мати прогноз власних загальних доходів, щоб збалансувати бюджет.

В основу фінансового контролю покладений процес вивчення визначеного об'єкта з метою встановлення закономірностей його виникнення, розвитку та перетворення в інтересах раціонального використання в діяльності суспільства. Державний фінансовий контроль місцевих фінансів – це реалізація права органів місцевої влади законними шляхами захищати фінансові інтереси регіону і громадян. Це система органів та заходів з перевірки законності, доцільності, ефективності дій в сфері формування, розподілу та використання фінансових ресурсів державних органів та органів місцевого самоврядування,

яка сприятиме дотриманню бюджетно-фінансового законодавства, правильному та економному використанню бюджетних коштів. Він здійснюється з метою забезпечення фінансової політики, що проводиться урядом та реалізується через систему законодавчих, організаційних, адміністративних, правоохоронних та інших заходів.

Державний фінансовий контроль як елемент регіонального управління повинен здійснюватись як в процесі планування, так і на стадії оперативного управління, оскільки він дозволяє спів ставити фактичні результати від використання фінансових ресурсів території з плановими, виявити резерви зростання фінансових ресурсів та визначити шляхи їх цільового та найбільш ефективного використання. Питання тлумачення муніципального фінансового контролю і контролю за місцевими фінансами досліджені в меншому ступені, ніж державний фінансовий контроль, що, на наш погляд, пов'язане з недостатнім рівнем розвитку місцевого самоврядування в Україні. В класифікації фінансового контролю за організаційними формами або за статусом муніципальний фінансовий контроль виділяють лише окремі автори [4; 5; 6; 7; 8].

Відповідно визначимо муніципальний фінансовий контроль як контроль за доцільністю і законністю дій в області утворення, розподілу і використання ресурсів муніципальних утворень з метою ефективного соціально-економічного розвитку регіонів країни. В свою чергу, фінансовий контроль місцевих фінансів можна визначити так: це підсистема державного фінансового контролю, спрямована на забезпечення законності, доцільності дій в сфері формування, розподілу та використання коштів місцевого бюджету з метою ефективної реалізації своїх функцій органами місцевого самоврядування. Він базується на реалізації контрольної функції фінансів і функції управління на основі єдності державних фінансів та єдності бюджетної системи України, має особливості, властиві фінансовому контролю в цілому.

Висновки. Виділення місцевих фінансів як окремого об'єкту державного фінансового контролю дозволить, на нашу думку, зміцнити фінансові основи

місцевого самоврядування шляхом: посилення заінтересованості органів місцевого самоврядування у підвищенні рівня власних доходів; щорічного збільшення питомої ваги загального фонду місцевих бюджетів у зведеному бюджеті України на декілька відсоткових пунктів; підвищення рівня самодостатності місцевих бюджетів шляхом удосконалення податкового законодавства відповідно до напрямів реформування податкової системи.

Список літератури

1. Александрова М.М. Гроші. Фінанси. Кредит: [навчально-методичний посібник] / Александрова М.М., Кірейцев Г.Г., Маслова С.О. - Житомир: ЖІПІ. 2001. - 250 с.
2. Есин С.О. Государственный финансовый контроль в Республике Беларусь (теоретические аспекты): [монографія] / С.О. Есин – МСН.: Акад. упр. при Президенте Респ. Беларусь, 2006. – 171 с.
3. Юхименко П.І. Теорія фінансів / Під заг. ред. Федосова В.М., Юрія С.І. Підручник. – К.: ЦУЛ, 2010. – 576 с.
4. Вітвицька Н.С. Контроль і ревізія.: навч.-метод. Посібник для самостійного вивчення дисципліни / Н.С. Вітвицька, О.Е. Кузьмінська. – К.: КНЕУ, 2000. –166 с]
5. Ковалюк О.М. Роль контролю у фінансовому механізмі економіки / О.М. Ковалюк // Фінанси України. – 2002. - №7. – С. 51-58.
6. Ковалева А.М. Финансы фирмы: учебник / А.М. Ковалева, М.Г. Лапуста, Л.Г. Скамий. – М.: ИНФРА- М, 2000. – 416 с.
7. Насонова С.С. Экономический контроль: сущность и формы проявления / С.С. Насонова. – М.; Экономика. 1991. – 176 с.
8. Дерій В.А. Контроль і ревізія в сільському господарстві / В.А. Дерій – Тернопіль: Джура, 2002. – 64 с.

Summary. The aim of the article is to study the nature of local finance as an important object of public financial control in Ukraine. Local finance - a system of monetary relations on the formation, distribution and use of financial resources of local authorities to ensure their tasks and

functions. In practice shall comply with such principles of local finance as an object of state control: the adequacy of income, developing legal framework of local taxation and expenditure control, equity, transparency and stability. State financial control of local finances - is the realization of the rights of local government legal means to protect the financial interests of the region and its citizens. This system of checks and measures legality, appropriateness, efficiency practices in the creation, distribution and use of financial resources of state and local governments that will facilitate compliance with fiscal and financial laws, proper and economical use of public funds. It is to ensure the financial policy pursued by the government and implemented through legislative, organizational, administrative, law enforcement and other activities. Lack of an integrated system of state and municipal financial control reduces the effectiveness of control measures, and insufficient development of scientific bases of formation and functioning of financial control, particularly at the local level, hampering its development. The author argues the need to strengthen the scientific basis of municipal control to facilitate exercise of the right of local government legal means to protect the financial interests of the region and its citizens.

Keywords: *local finance, municipal financial control, object state control*

УДК 346.543 (477)

Вовк М. В.,
кандидат економічних наук
Львівський національний університет ветеринарної
медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького

ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ПОТЕНЦІАЛ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Анотація. У статті проаналізовано інвестиційний потенціал сільського господарства України. Розглядаються проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій у сільське господарство.

Ключові слова: іноземні інвестиції, інвестиційна привабливість, сільське господарство, земельні ресурси.

Постановка проблеми. На сьогоднішній день іноземні інвестиції можуть стати основою не лише повернення до високих темпів росту виробництва, а й істотного прискорення інноваційного відновлення української економіки і сільського господарства зокрема. Проте економічними чинниками, які стримують процес розвитку інвестиційної активності, є низька фінансова спроможність більшості сільськогосподарських підприємств, недостатність внутрішніх ресурсів, недосконала система кредитування, лізингу тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання інвестиційної діяльності широко висвітлені в працях таких економістів, як А. С. Музиченка,